

Heller Ágnes: Szégyellem magam most is

A filozófus állítja, férjének akart segíteni, amikor hűségnyilatkozatot írt az MSZMP-nek. „Nem nagyot hazudtam, csak kicsit”

A napokban Hankiss Ágnes kutatómunkája eredményeként tettek közzé egy 1959-ben írt levelet, amelynek a végén Heller Ágnes aláírása szerepel. A filozófus a szöveg szerint az MSZMP Központi Bizottságának útmutatását kéri saját munkássága vonatkozásában. Heller Ágnest a levél megszületésének körülményeiről és az ahhoz való viszonyáról kérdeztük. A filozófus a Hír TV-nek beszélt arról is, hogy nem nevezte ellenforradalomnak 1956-ot, hanem pontosan azt írta, lebecsülte az ellenforradalmi veszélyt. Hozzátette: „Nem nagyot hazudtam, csak kicsit.”

■ TÖRÖK LÁSZLÓ

Mit szeretne még elmondani az 1959-ben írott levéllel kapcsolatban?

– Egy ilyen rágalomnak nem tulajdonítok különösebben nagy jelentőséget, méltóságomon alulinak tartom, hogy beszéljek valamiről, amiről nem is szabadna beszélni, hiszen az egész életem mutatja, hogy ez az egész hazugság. Mi az istennek mentegetőztek?

– Azt azért jó lenne tisztázni, hogy miként keletkezett ez a levél.

– Nem is akarom tisztázni. A levelet nem én írtam, de ezt bizonyítani nem tudom. Egyetlen dolgot tudok elmondani ezzel kapcsolatban, mégpedig azt, hogy akik ismertek, azok tudják, hogy mi volt a

véleményem 1956-ról. A legpiszkosabb rágalom, hogy helyeseltem volna a megtorlásokat. Azok, akik ezt a levelet közölték és kikuttatták, talán más dokumentumokat is közölhettek volna velem kapcsolatban. *Hankiss Ágnes* kisasszony a levéltárban megtalálhatta volna azokat az iratokat is, amelyek igazolják, hogy védelmi tanúnak jelentkeztem elítéltek ügyében, hogy *Krassó György* és *Eörsi István* mellett tanúskodtam a nyolcvanas években.

– A között, ami megjelent a sajtóban, mint az ön levele, és a között, amelyet elmondása szerint ténylegesen ön írt, van átfedés?

– Az utolsó két és fél bekezdést, összesen egy oldalt írtam abból az ötoldalas szövegből, amelyet közöl-

Heller Ágnes

tek. Ettől függetlenül tudom, hogy mi van benne. Szégyelltem magamat már akkor is miatta, és szégyellem magam most is. A levél megszületése után el is szaladtam *Lukács György*höz, és bögttem nála, és eldöntöttem, hogy el fogok válni a férjemtől. Akkor én 28-29 éves voltam, most, 82 éves fejjel ezt kell magyaráznom?! Engem kirúgtak az egyetemről, és 1990-ig be sem tehettem oda a lábam, '59-től öt évre eltöltötték a publikálástól is.

– Az akkori férje, *Hermann István* miért egésszítette ki azt a szöveget, amit elküldtek az MSZMP-nek?

– Ez egy háromhetes vita volt közöttünk. A férjem az egyik barátjával – akinek a nevét nem mondom, mert ma is él – eldöntötte, hogy önkritikát gyakorol, mert nem akartak margón maradni. Inentől kezdve elkezdett szekálni, hogy írjak én is valamit, mert különben őt sem veszik komolyan, és tönkreteszem az életét, ha ezt nem teszem meg. Három hét alatt különböző verziókat írt, és azt kérte, írjam alá valamelyik szöveget, de én ezt nem tettem meg. A férjemnek bizonyos szempontból igaza is volt, mert ő korábban disszidálni akart az Egyesült Államokba, én viszont nem. Arra hivatkozva, hogy ő miattam van ebben a helyzetben, kérte, segítsék neki abban, hogy munkát kapjon. Ez az a korszaka volt a történelmünknek, amikor az értelmiség kilencven százaléka kénytelen volt önkritikát gyakorolni. Sokaknak sokkal egyértelműbb hűségnyilatkozatot kellett írniuk, hogy valahogy boldogulhassanak. Az, amit a szegény Pista a nevem-

ben elküldött, egy nagyon szerény önkritika volt. Én kész voltam lemondani a jövőmről. Ez volt a konfliktusunk alapja.

– Mi volt abban a részben, amelyet ön írt?

– A lényege az volt, hogy *Lukács György* lekicsinyelte az ellenforradalmi veszélyt, és én vagyok az utolsó, aki követ dobhatok rá, mert ezt a veszélyt én is lekicsinyeltem. Ez a vége is a levélnek, egy kis blablával utána.

– Ez a blabla az a rész, amikor arra kéri az elvtársakat, hogy segítsenek önnek jobb kommunisztává lenni?

– Lehet, hogy ezt is írtam, de ennek az évilágon semmi jelentősége nincsen, hiszen ezekkel az elvtársi segítséget kérő hülyeségekkel az ember senkinek nem ártott. Az aláírásom viszont hiteles. Amikor nyilvánosságra került az irat, dühös lettem halott férjemre, de aztán rájöttem, hogy ez méltánytalan, mert lehet, hogy jót akart nekem azzal, hogy helyettem hazudozott egy hazug rendszernek.

– Ön 1999-ben, *Bicikliző majom című, Kőbányai Jánossal* ké-

szített riportkönyvében azt írta, hogy a férje nem tudott gépírni. Akkor hogyan egésszítette ki az ön levelét?

– Ez jóval korábbi időszakra vonatkozott.

– Később ön kiutazhatott külföldre, nyugatra is, előadásokat tarthatott. Ez hogyan történt?

– A hatvanas években változás volt az általános amnesztia és a '68-as gazdasági reform eredményeként. Abban az időben már kiemeltem periodikusan, néha ugyanis bevonták az útlevelemet, néha viszont megkaptam azt. Egészen 1973-ig, amikor véglegesen bevonták a piros útlevelemet is, amellyel a népi demokratikus országokba utazhattam volna.

– Most mit gondol arról, hogy 1959-ben megszületett ez a levél?

– Ezerszer elmondtam és elmondom most is: szégyellem magam és büntudatot érzek emiatt. A lelkiismeretemmel ellenkezően cselekedtem. Mindenki téved az életében legalább egyszer. Péter apostol háromszor is tévedett, megtagadta Krisztust, mégis rá építették az egyházat.